

Om det "uforlignelige Krim"

En særlig halvøs historie i korte træk

af Kerstin S. Jobst

Oversat af Jens Ellekær

Kilde: *Aus Politik und Zeitgeschichte*, 6-8, 2024,
Bundeszentrale für politische Bildung

Aus Politik und Zeitgeschichte udgives af den tyske Forbundscentral for politisk dannelse (*Bundeszentrale für politische Bildung*) som et tillæg til ugeavisen *Das Parlament*. Med Forbundscentralens egne ord har udgivelsen til formål at "offentliggøre videnskabeligt baserede, alment forståelige bidrag til samtidshistoriske og socialvidenskabelige temaer såvel som til aktuelle politiske spørgsmål. Tillægget er et forum til diskussion, en indføring i komplekse vidensområder og tilbyder en afbalanceret blanding af grundlæggende og aktuelle analyser."

Kerstin S. Jobst er professor for samfund og kulturer i erindringen i det østlige Europa på Institut für Osteuropäische Geschichte ved Universität Wien. I 2020 udkom hendes bog *Geschichte der Krim. Iphigenie und Putin auf Tauris*.

Da tropper fra Den Ruslandske Føderation¹ i slutningen af februar 2014 trængte på den ukrainske halvø Krim, der er beliggende i den nordøstlige del af Sortehavet, forbrød de sig ikke blot mod international ret, idet folkefællesskabet i blandt andet FN-pagtens artikel 2, afsnit 4 principielt var enedes om den fredelige løsning af konflikter. Teksten forbyder endog FN's medlemsstater anvendelse af trusler om vold for eksempelvis at få opfyldt territoriale krav. FN-pagten garanterer en stats territoriale ukrænkelighed og dens politiske uafhængighed; i det mindste i de ofte vage teorier. I virkeligheden viser de bestandige tilsidesættelse

af denne norm, hvor lidt mange regimer bekymrer sig om overholdelsen af den, når de forfølger magtpolitiske, territoriale eller økonomiske mål. Moskvas angreb på Krim i 2014 og på yderligere områder i den østlige del af det siden 1991 uafhængige Ukraine markerer begyndelsen på, hvad der nu er blevet et mundheldsagtigt "vendepunkt": Siden den 24. februar 2022 har Den Ruslandske Føderation ført en krig i hele Ukraine, der har nået folkedrabsmæssige proportioner.

Det "uforlignelige Krim", som den sovjetiske futurist Vladimir Majakovskij (1893-1930) beskrev halvøen, indtager på grund af sit varierede landskab og befolkning en vigtig plads i russisk, men også ukrainsk litteratur som et smukt, eksotisk og umisteligt sted.² Ikke for første gang i sin historie er Krim blevet en del af en slagmark – som det tidligere var tilfældet i Krimkrigen i midten af det 19. århundrede og i de to verdenskrige i det 20. århundrede –, hvor tusindvis af ukrainske og russiske soldater og civile mistede livet. Hertil kommer lejesoldater som dem fra den berygtede Wagner-gruppe på russisk side, eller udenlandske frivillige, der kæmper på ukrainsk side, dels af solidaritet med det invaderede land, dels af økonomiske årsager.³

På det annekterede Krim er virkningerne af den fra Moskva førte krig siden februar 2022 blevet stadig mere mærkbare, især da begge sider i stigende omfang satser på indsættelse af droner.⁴ I konflikten drejer det sig ikke kun om reelle magtkrav, men også om forestillingen om Krim som en zaristisk og (post-)sovjetisk "skat" eller endog "imperiets perle", der er indskrevet i den russiske kollektive bevidsthed.⁵ Heraf næres også aktuelt overbevisningen hos mange russere om, at Krim er "vort" (*Krym nash*). Kyiv kan af statslige årsager og for at understøtte sine legitime krav på sine grænsers ukrænkelighed ikke opgive halvøen – i hvert fald ikke foreløbig.

Med begyndelsen af menneskelig bosættelse blev Krim et økonomisk, kulturelt og mytologisk rum, der siden antikken har været påvirket af de respektive dominerende politiske og økonomiske aktører. Utallige befolkningsgrupper, hvis selvbetegnelser ofte ikke længere kan fastslås, er kun kendt af os gennem de navne, de har fået af græske eller romerske forfattere. Halvøens territorier og regionen, der grænser op til den mod nord, blev passeret igennem, erobret, bosat og atter forladt.

Og ikke alle efterlod sig historiografisk forståelige skriftlige kilder, men i høj grad arkæologiske og andre kilder. Ét står dog fast: Krim var og er kulturelt mangfoldig, til alle tider multikonfessionel og heterogen. Dens historie modstår alle eksklusive nationale og religiøse forsøg på tilegnelse, således som de senest fra især Rusland og dets præsident Vladimir Putin er blevet formuleret og gennemtvunget.⁶

Tidlige riger og middelalderlige kolonier

Over tid er Krim blevet præget af den geografiske placering i udkanten af forskellige storrigers og imperier.⁷ Dette bidrog til, at regionen blev opfattet som et område med mytisk potentiale. Det undgik dog gentagne gange centrene overtagelsesforsøg. Oprindelsen til navnet kan ikke endeligt fastslås, om det eventuelt stammer fra det mongolsk-tata-

ved det nordlige Sortehavet pontogræske kolonier. Disse havde såvel fredelige økonomiske som også krigeriske kontakter med det nordlige eurasiske rums (halv-)nomadiske storgrupper, der også nåede frem til Krim. Halvøen udgjorde en vigtig kontaktzone mellem den græsk-romerske orienterede verden og de såkaldte barbarer. Dette vesterlandske, for det meste nedvurderende syn på andre findes fortsat i den måde, hvorpå der tales og skrives om Krim. I det 3./2. århundrede f.v.t. ankom der yderligere (halv-)nomadiske stammer til halvøen, hvilken udfordrede kolonibosættelserne. Byer som Chersones (græsk: Chersonesos, i dag en forstad til Sevastopol) og Theodosia (i dag Feodosija) var en del af Det Bosporaniske Rige, hvis centrum Pantikapaion (i dag Kertsj) lå i halvøens østlige del. Det blev underlagt kongeriget Pontos, hvis legendariske hersker Mithradates VI (ca. 134-63 f.v.t.) forsøgte at udvide sin indflydelse til Lilleasien, hvilket førte til konflikter med Rom. År 63 f.v.t. sejrede Rom slutteligt, og Pontos blev dets vasalstat.

Prytaneion i Panticapæum (det nuværende Kertsj), den tidligste græske koloni blev grundlagt sidst i det 7. eller først i det 6. århundrede f.v.t. (foto: Derevyagin Igor/Wikipedia)

riske ord *kerim* (fæstning), det krimtatariske ord *qrim* (klippe) eller fra de indbyggere, der i antikken var kendt som *kimmerier*.

En af de første overleverede beretninger om Tauris, altså Krim, og i de græske kilder som skyther betegnede indbyggere, stammer fra Herodot, der levede i det 5. århundrede f.v.t. og ofte blev omtalt som "historievidenskabens fader". Fra det 7./6. århundrede f.v.t. opstod der på kysterne

Kystbyer som Chersones blev til oligarkiske republikker. De udgjorde grundlaget for det romerske herredømme over Krim og nærliggende områder.

Germanske stammer, der ofte blev betegnet goter, kom omkring 255 e.Kr. for første gang i berøring med regionen. De fleste vandrede videre mod vest. De tilbageblevne, der blev betegnet kringgoter, knyttede sig politisk og kulturelt til Det Østromerske Rige og blev kristne. I halvøens

bjergregion opstod fyrstendømmet Theodoro, der eksisterede frem til krimtatarernes endelige erobring af halvøen omkring 1475.

Ved slutningen af et 7. århundrede blev tyrkiske khazarer en dominerende magt på Krim i næsten tre århundreder sammen med Det Østromerske Imperium, som stadig herskede over Chersonesos. De samarbejdede med Konstantinopel, når der var behov for alliancer mod invaderende noma-

de maritime republikker Venedig og Genova handelskolonier ved Sortehavskysten som Kaffa, tidligere Theodosia. Kaffa spillede en vigtig rolle i handelen, herunder også i slavehandelen. Etnisk, kulturelt og religiøst var den ekstraordinært mangfoldig: italienere, grækere, slaver, armeniere og muslimske grupper beboede regionen.

I det 14. århundrede forfaldt den engang så mægtige eurasiske konglomeratstat, den såkaldte

Det genuesiske citadel i Sudak på Krims sydkyst. Sudak var oprindeligt en befæstet byzantinsk by, men fra 1365 til 1475 en koloni under Genua; citadellet er fra denne periode. (foto: Artem Topchiy/Wikipedia)

degrupper som petjenegerne, alanterne eller endog Det Sasanidiske Imperium. Ankomsten af kyiv-rus på Krim i det 10. århundrede udgjorde en udfordring for khazarerne: I 960'erne tilføjede storfyrst Svjatoslav I (ca. 942-972) for eksempel khazarerne et afgørende nederlag, men det kom ikke til en varig slavisk dominans i regionen. Intensive handelsforbindelser mellem rus og Byzans blomstrede ikke desto mindre, selv om rus til stadighed foretog plyndringstog mod Konstantinopel.

Omkring år 988 ledte storfyrst Vladimir af Kijev et felttog mod Chersonesos og konverterede omtrent samtidig til byzantinsk kristendom. Ifølge oldøstslaviske krøniker fandt Vladimirs dåb sted i Chersonesos. Fra et russisk perspektiv bruges dette stadig i dag som det temmelig tvivlsomme "bevis" for, at Krim allerede var russisk i middelalderen. I denne sammenhæng er det også værd at nævne det slaviske fyrstedømme Tmutarakan på Tamanhalvøen, der opstod fra den græske bosættelse Hermonassa og kom under Rurikide-dynastiets herredømme i slutningen af det 10. og begyndelsen af det 11. århundrede. Det blev sidst nævnt i russiske krøniker i 1094 og anført som et yderligere bevis på en tidlig slavisk indflydelse i den nordlige Sortehavsregion.

Fra det 13. århundrede og fremefter grundlagde

Gyldne Horde. Ud af denne opstod forskellige khanater, hvoraf Krim-khanatet blev det vigtigste. I den nordøstlige del af halvøen, mellem bjergene og steppen, lå byen Saryj Krym ("Gammel-Krim", eller krimtatarisk: Eski Kırım, "Gamle Fæstning"), som blev det økonomiske og religiøse centrum for krimtatarerne. Resterne af stenmoskeen vidner i dag stadig om dette. Senere blev Bakhchisarai (krimtatarisk: Bağçasaray), der lå bjergene længere vestpå, hovedstad og kulturelt-religiøst centrum. De sunnimuslimske magthavere gjorde flere kystbyer tributpligtige, mens andre i slutningen af det 15. århundrede kom under osmannisk administration som eyalet (provinser). Det beseglede de italienske koloniers skæbne: Befolkningen accepterede de muslimske tatarers herredømme; samtidig blev Krims multietniske og multireligiøse karakter bevaret, da khanerne tolererede deres nye undersåtters religiøse praksis, men til gengæld pålagde dem særlige skatter.

Krimkhanat og russisk anneksion

Krimkhanatet, som eksisterede frem til den russiske annektering i 1783, blev en betydelig magt på den nordlige Sortehavskyst. Khanerne og de ind-

flydelsesrige klaner havde som mål at bringe Den Gyldne Hordes tidligere lande under deres styre og forhindre enhver anden magt i at få for meget indflydelse i regionen. De dannede alliancer skiftevis med Polen (fra 1569 Polen-Litauen) og med den moskovitiske stat. Sammen med det osmanniske rige rykkede de nordpå, krævede tribut og tog slaver. I 1571 hærgede krimtatariske tropper Moskva. Fra 1478 og fremefter var Khanatet underlagt Den Høje Port, altså Det Osmanniske Riges regering, omend under et privilegeret suverænitetsforhold, og halvøen blev et vigtigt centrum

Det Osmanniske Rige) i den kristne verden også et resultat heraf. Slavehandelen hindrede på mellem-lang sigt nødvendige innovationer inden for eksempelvis tidlig industriel produktion. Således gjorde Khanatets moderniseringsmangler inden for det militære område sig stadig mere mærkbar i sammenligning med Tsarriget, og ikke mindst derfor befandt erobringen af den nordlige Sortehavskyst sig hurtigt på Ruslands politiske dagsorden.

Efter indledningsvis kun at have opnået midlertidige succeser betød freden i Küçük Kaynarca i 1774 mellem Det Russiske og Det Osmanniske

Khanens palads i Bakhchysarai, malet i 1857 af den schweiziske maler og scenograf Carlo Bossoli (1815-1884)

for islamisk kultur. Krimtroppernes regelmæssige fremtrængen mod nord forhindrede Polens og Ruslands permanente landbrugsmæssige udnyttelse af de frugtbare steppeområder, en situation som de kosakenheder, der blev indsat af Moskva og den polske krone for at sikre grænsen, ikke kunne ændre.

I det 16. og 17. århundrede blev kosakkerne endog en yderligere kilde til regional uro, idet de gentagne gange angreb Khanatet og Den Høje Port over såvel sø- som landvejen. Muslimske aktører var således ikke det eneste "røveriske" element i regionen. Selvom slavehandelen allerede i oldtiden havde udgjort en betydelig del af sortehavsøkonomien, var det negative billede af Khanatets (og

Rige sluttelig et vendepunkt: Sankt Petersborg fik permanent adgang til Sortehavet, og Den Høje Port måtte acceptere territoriale tab langs floderne Buh og Dnipro. Krimkhanatet blev formelt uafhængigt af sultanen, og Khan Shahin Giray (1745-1787) regerede på Ruslands nåde. Der opstod på Krim modstand khanen og den russiske indflydelse, og Tsarriget greb gentagne gange militært ind for at støtte khanen. Kejserinde Katarina II (1729-1796) afsluttede nu sit eksperiment i udøvelse af indirekte kolonistyre og annekterede Krim i 1783. Khanatet blev opløst og integreret i Tsarrigets strukturer. Den oplyste, absolutte hersker Katarina II's politik var tolerant over for medlemmerne af den tidligere titulære nation og pragmatisk – i overens-

stemmelse med hendes egne maksimer.⁸ Gennem Katharinas og hendes efterfølger, Alexander I's (1777-1825), bosættelsespolitikker kom blandt andre tyske, schweiziske og italienske migranter til Krim. Senere, især under zar Alexander III (1845-1894), fik ortodokse bosættere fortrinsret.

Russisk herredømme

Det er ikke muligt at forstå Krims historie uden at nævne havne- og garnisonsbyen Sevastopol (græsk: "den Ophøjede"), der blev grundlagt i 1783. Katharina II's ambitiøse udenrigspolitiske planer, der havde til formål at svække Det Osmanniske Rige, førte til udviklingen af en militær infrastruktur på Krim, og i første halvdel af det 19. århundrede blev Sevastopol den vigtigste base for den russiske Sortehavsflåde. Ruslands permanente erobring af den nordlige Sortehavskyst fra osmannerne og tatarerne var en succes, der også skulle sikres militært.

Ikke desto mindre var den samlede historie om det russisk herredømme på Krim blandet: De

skede dog ikke Sevastopols og halvøens militære og heroiske betydning i den russiske kollektive bevidsthed. Krims betydning hviler i betydelig grad på den aura, som byen og dens befolkning fik gennem deres heroiske, i sidste ende mislykkede, forsvar: I Krimkrigen gjorde fæstningen modstand i over 349 dage, før de allierede tropper - Frankrig og Storbritannien på Det Osmanniske Riges side, og fra 1855 også Sardinien-Piemonte - lykkedes med at erobre den.

I løbet af det 19. århundrede blev Krim utvivlsomt mere "russisk": Mange krimtatariske indbyggere forlod af religiøse og økonomiske årsager deres hjemland, som var kommet under de såkaldte vantros herredømme, og rejste til Det Osmanniske Rige. Efter Krimkrigen nærrede Zarstaten også mistillid til dem og opmuntrede til yderligere emigration. Derudover fremmede Sankt Petersborg rekrutteringen af kristne kolonister, der blev betragtet som nyttige og innovative, såsom tyskere, schweizere og svenskere, eller fordi de styrkede det ortodokse element på halvøen, såsom russere, ukrainere, bulgarere og grækere.

Krimkrigen: Russiske tropper under belejringen af Sevastopol i 1855. Maleri fra 1856 af Grigorij Sjtjukaev (1812-1883)

høje økonomiske forventninger blev kun delvist opfyldt, da Odessa, der lå mod vest, blev regionens sande økonomiske motor, ikke Sevastopol. Det blev også klart, at byen, fæstningen og dens havn (ligesom Krim selv) kunne erobres af fremmede hære, som det blev demonstreret i Krimkrigen og i begge verdenskrige.⁹ Disse nederlag mind-

Selvom Krim næsten aldrig omtales som en koloni i russiske debatter, bør den ikke desto mindre betragtes som sådan, fordi der trods den indfødte elites optagelse i den russiske, hvilket ikke er ualmindeligt i russisk kontekst, er tydelige kendetegn på kolonial og direkte overherredømme. Den tidligere krimtatariske titulærnation blev i vid udstrækning frataget sin ret til at handle: Russisk

magt formede aktivt det tilegnede territorium, for eksempel gennem opførelse af byer (*gradostroenie*) og koloniserings- og genbosættelsespolitik (*pereselenie*).¹⁰

Revolutioner og verdenskrige

Under Første Verdenskrig var der i begyndelsen kun mindre troppebevægelser og isolerede flådeoperationer i Sortehavsregionen. Omstyrtelsen af det zaristiske regime i kølvandet på Februarrevolutionen i 1917 forløb også relativt fredeligt på Krim. Befolkningen og repræsentanterne for den nye orden stod dog i stigende grad som fremmede over for hinanden, og ligesom i andre dele af det russiske imperium øgedes politiseringen af nationale mindretal. For eksempel krævede krimtatarerne, som i foråret 1917 havde været tilfredse med kulturel autonomi inden for et demokratisk Rusland,

kunne holde stand, idet mindste på Krim; men i sidste ende viste bolsjevikkerne sig at være de mest modstandsdygtige.

Som i andre dele af det hærgede Østeuropa ramte en hungersnød i 1921/22 Krim. Først i de følgende år, og gennem det sovjetiske regimes "ny økonomiske politik" (*novaya ekonomicheskaya politika*), forbedredes situationen også dér. Den krimtatariske Autonome Socialistiske Sovjetrepublik, grundlagt i 1921, var en del af den unionsomfattende hjemstavns politik (russisk: *korenizatsiya*, "rod fæste sig"), der havde til formål at gøre ikke-russiske nationaliteter prosovjetiske. Frem til begyndelsen af 1930'erne gavnede denne politik krimtatarerne på områderne for kultur og politisk deltagelse. Imidlertid påvirkede Josef Stalins hårde repressive politik også Krim og dens indbyggere. Generelt blev det klart, som det allerede havde været tilfældet i zartiden, at Krim på

Fotoet viser angiveligt tatarer i Ural-området i 1948, efter at de fire år tidligere var blevet deporteret fra Krim.

snart uafhængighed. Efter Oktoberrevolutionen samme år eskalerede situationen, da "revolutionære" vendte sig mod borgerlige russere, og partisaner blev inddraget. Den Ukrainske Folkerepublik (*Ukrainska Narodna Respublika*) gjorde krav på territoriet, mens krimtatariske politikere krævede en uafhængig Krim-stat, som senere skulle forenes med Det Osmanniske Rige. Efter indgåelsen af Brest-Litovsk-traktaten den 3. marts 1918 mellem Sovjetrusland og Centralmagterne (Det Tyske Kejserrige, Østrig-Ungarn, Det Osmanniske Rige og Bulgarien) besatte tyske tropper Krim. I november 1918 greb hvidgardister og allierede tropper ind, og i en periode så det ud til, at De Hvide ville

godt og ondt var blevet en integreret del af en russiske stat, uanset regeringens ideologiske orientering i Moskva. Et eksempel var de antireligiøse kampanjer i 1920'erne i Sovjetunionen, samt regimets generelt antireligiøse holdning. Dette satte alle religiøse samfund på halvøen under pres, omend islam i perioden før Anden Verdenskrig ikke blev forfulgt så massivt som ortodoksien.

Efter den tyske invasion af Sovjetunionen i juni 1941 blev Krim hurtigt skueplads for kamp-handlinger. Besættelsesregimet fra 1942 til foråret 1944 afslørede det fulde omfang af nazisternes udryddelseskrig. Det jødiske samfund på Krim med dets lange historie blev fuldstændig udslettet, mens de ikke-rabbinske (men jødiske) karait-

ter, der også var hjemmehørende på Krim, stort set undslap udryddelse. Nazisterne forsøgte at integrere den krimtatariske befolkning, der tidligere havde oplevet undertrykkelsen fra den stalinistiske terror, i deres samarbejdssystem, hvilket de delvist lykkedes med. De fleste indbyggere forholdt sig dog passive, så vidt det var muligt, eller gjorde modstand som partisaner.

Da Sevastopol blev belejret af den tyske 11. armé under general Erich von Manstein, modstod den sovjetiske hær og byens mænd og kvinder angriberne i 250 dage. Siden da har byens navn været synonymt med kollektiv udholdenhed over for en militær, men ikke moralsk overlegen fjende. Dette er stadig tydeligt i dag i udformningen af

Fra det "uforlignelige" til det "tabte Krim"?

Efterkrigsårene på Krim var præget af afhjælpningen af de massive krigsskader og den accelererede industrialisering af halvøen. Ved siden af landbruget udvikledes en af de største kur- og turismeindustrier i Sovjetunionen. I 1954, under partiledet Nikita Khrusjtjov, blev der afholdt festligheder for at markere 300-årsdagen for Perejaslav-traktaten, hvor zaporizjzja-kosakkerne i 1654 svor troskabsed til den russiske zar Alexander I. I forbindelse hermed blev Krim udskilt af Den Russiske Sovjetrepublik og fra da af administreret af Den Ukrainske Sovjetrepublik. I russisk perspektiv -

I 1954 udgav det sovjetiske postvæsen et frimærke i anledning af 300-året for Ukraines "genforening" med Rusland. Samme år blev Krim administrativt underlagt Ukraine på grundlag af "økonomiens integrerede karakter, den territoriale nærhed og de tætte økonomiske og kulturelle bånd mellem Krimprovinsen og Den Ukrainske SSR".

det offentlige rum med adskillige monumenter og mindeplader samt i sovjettiden med betegnelsen "Heltmodig by" (*Gorod geroj*). Efter at Den Røde Hær generobrede halvøen i 1944, anklagede det sovjetiske regime den krimtatariske befolkning for omfattende samarbejde med nazisterne. Selvom denne anklage var grundløs i sin fulde form, tjente den ikke desto mindre som begrundelse for den brutale deportation af næsten 200.000 krimtatarer, såvel som andre "fremmede" nationaliteter såsom krimgrækerne, til Centralasien.

men på ingen måde i ukrainsk perspektiv - fortolkes den historiske trokabsed fra zaporizjzja-kosakkerne som en varig forening af to broderfolk.

Så længe Sovjetunionen eksisterede, var overdragelsen af Krim af ringe betydning; men efter dens opløsning opstod der betydelige problemer med konsekvenser, der er fortsat til i dag. Debatter om den statsretslige legalitet af "Khrusjtjov-donationen", striden om delingen af Sortehavsflåden og anvendelsen af Sevastopol som russisk militærbase, samt lejlighedsvis voldelige sammenstød mellem de overvejende russisksprogede, slaviske

krimindbyggere og tatarerne, der gradvist vendte tilbage fra Centralasien, prægede Krims historie mellem 1991 og 2014. Idet Ukraine i de mere end tre årtier siden sin uafhængighed ikke havde formået at få landet og dermed også Krim til at blomstre, var den entusiasme, hvormed et flertal af den slaviske befolkning i 2014 stemte for Krims annekser til Den Russiske Føderation, delvist økonomisk motiveret. Dette retfærdiggør dog på ingen måde Ruslands fremfærd over for Ukraine, især ikke siden februar 2022. I øvrigt havde 54 procent af de slaviske indbyggere på Krim ved en tidligere folkeafstemning i december 1991 stemt for, at Krim skulle forblive en del af et uafhængigt Ukraine.

For at modvirke separatistiske tendenser fik Krim i 1992 som det eneste territorium i Ukraine status som autonom republik med visse suveræne rettigheder inden for finans, administration og justits samt et regionalt parlament. Efter annekteringen i 2014 blev halvøen en af de 85 unionssubjekter i Den Ruslandske Føderation, og Sevastopol blev, ligesom i årene efter Anden Verdenskrig, den tredje by efter Moskva og Sankt Petersborg, der fik status som "by af føderal rang". Det skal dog fastholdes, at halvøen folkeretsligt er en del af den ukrainske stat.

Det milde klima på den sydlige del af halvøen førte til, at forskellige russiske herskere nærrede

høje økonomiske forventninger, som kun delvist blev indfriet, især da den russiske administration i det 19. århundrede tillod åbenlyse forsømmelser i infrastrukturen og i den økonomisk udvikling. Turismen udviklede sig gradvist fra anden halvdel af det 19. århundrede og fremefter og blev systematisk promoveret, især under sovjettiden. Krim blev et af de mest populære feriemål i USSR; frem til slutningen af 1980'erne tilbragte op til otte millioner mennesker årligt deres ferie dér. Sideløbende med en levende kultur af ungdomspionerlejlre, forbundet med hovedlejlren "Artek", opstod der et sanatorium og en fagforeningsrejseindustri. Samtidig tiltrak Krim også adskillige uafhængige turister, der i sovjetisk sammenhæng blev benævnt "vilde turister".

Efter Sovjetunionens opløsning skete der et betydeligt fald i turismen, men den genvandt sig efter den orange revolution i 2004/05 og indførelsen af visumfrihed for mange vestlige besøgende. Dette førte til en stigning i antallet af vestlige turister, der besøgte Krim; efter Ruslands annekteringen i 2014 faldt antallet af vestlige turister dog igen og er siden februar 2022 næsten helt ophørt. Selv i krigstider afskrækkes borgere i Den Russiske Føderation ikke helt fra at rejse til denne eftertragtede russiske destination.¹¹

Strandpromenaden i Jalta i 2002, altså inden Ruslands annekser af Krim. Jalta er især kendt som stedet for den anden krigskonference i februar 1945 mellem statslederne for de tre store allierede: Churchill, Roosevelt og Stalin. (foto: Padvalov/Wikipedia)

Noter

- 1 Det nuværende Rusland er, ligesom det Zarriget og Sovjetunionen, en multietnisk stat. For at afspejle dette faktum hedder staten officielt "Den Ruslandske Føderation" (*Rossijskaja Federatsija*) i russisk terminologi. I modsætning til adjektivet "russisk" (*ruskij*) henviser "ruslandisk" (*rossijskij*) ikke til etnisk eller kulturelt tilhørsforhold, men udelukkende til statsborgerskab eller undersåtsstatus.
- 2 Se Kerstin S. Jobst, *Geschichte der Krim. Iphigenie und Putin auf Tauris*, Berlin–Boston 2020, s. 21–32.
- 3 Se Stefan Goertz, Die russische „Gruppe Wagner“. Hybridakteur des Systems Putin, i: *Österreichische Militärische Zeitschrift* 6/2022, s. 733–738; Christoph B. Schiltz, 2800 Euro für die erste Reihe an der Front – wie auch Kiew um Söldner wirbt, 3.11.2023, <http://www.welt.de/plus248323466>
- 4 Se Massive ukrainische Drohnen-Attacken auf Krim, 6.12.2023, http://www.focus.de/_id_259403057.html
- 5 Se udførligt herom Kerstin S. Jobst, *Die Perle des Imperiums. Der russische Krim-Diskurs im Zarenreich*, Konstanz 2007.
- 6 Putin fremhæver jævnligt, at den daværende sovjetiske Kreml-chef, Nikita Krustjovs overdragelse af Krim til Ukraine i 1954 var en historisk fejltagelse, som skal korrigeres. Se f.eks. Putin zu Krim: Reparatur eines Fehlers, 8.4.2017, <https://oe1.orf.at/artikel/369527>.
- 7 Jeg følger her i det store hele min fremstilling i artiklen "Krim" i Online-Lexikon zur Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa, 2019, <https://ome-lexikon.uni-oldenburg.de/regionen/krim>
- 8 Se Jan Kusber, *Katharina die Große. Legitimation durch Reform und Expansion*, Stuttgart–Wien 2021.
- 9 Se Kerstin S. Jobst, "Einnahme unmöglich? Sevastopol' als Geschichte eines (Miss-)Erfolgs", i: Oliver Auge/Doris Tillmann (Hrsg.), *Kiel und die Marine 1865–2015. 150 Jahre gemeinsame Geschichte*, Kiel 2017, S. 161–182.
- 10 Se Jobst (note 7).
- 11 Iflg. Den fra Krim stammende, under pseudonym skrivende forfatter Autor Dmitri Vysotkin, Glauben an Sicherheit, 13.7.2023, <https://taz.de/Krim-Tourismus-in-Kriegszeiten/!5947052>

Forlaget ELLEKÆR ApS

www.ellekar.dk

Publiceret januar 2026

Grafisk udformning: Dorte Pugliese

Billedredaktion: Jens Ellekær

Dette skrift er licenseret under en
Creative Commons Kreditering-
Ikkekommerciel-Ingen afledninger 4.0
International-licens.